

Stratēģiskās kultūras loma Polijas ārpolitikā

Ieva Arbidāne

Rīgas Stradiņa universitāte, Doktorantūras nodaļa, Latvija

Ievads. Starptautiskā vide, kurā nonāca Polija un citas Austrumeiropas valstis pēc neatkarības atgūšanas, noteica valstu ārpolitiku un drošības politiku. Eiroatlantiskā dimensija kļuva par vienu galvenajām Polijas ārpolitiskajām prioritātēm, jo iestāšanās NATO un Eiropas Savienībā deva Polijai iespēju atgriezties Eiropas politikā. Ja Eiropas Savienības jautājumi izraisīja un turpina izraisīt diskusijas un viedokļu dažādību politiskajā vidē, tad drošības dimensijas prioritāte paliek nemainīga. Ģeopolitika un patstāvīgās drošības dilemmas pagātnē radīja stratēģiskās intereses, kurās dominē valsts brīvība un suverenitāte. Polijas dažādajai vēsturei un strāvojumiem, kur pastāv viedokļu dažādība par Polijas ārpolitikas attīstību un tās vietu starptautiskajā sistēmā, ir ietekme uz mūsdienu Polijas ārpolitiku un drošības politiku.

Pēdējo notikumu gaismā Polijas attiecībās ar Latviju var gaidīt ciešāku sadarbību. NATO Varšavas samita pieņemto lēmumu īstenošanā Polijas iniciatīvas veicinās abu valstu sadarbību ne tikai aizsardzības jomā, bet arī plašāk – valstiskā līmenī. Polijas politikā drošības dimensija vienmēr ir bijusi aktuāla, taču pēc Krievijas agresijas Ukrainā un Krimas pussalas aneksijas Polija savu iespēju robežās aktīvi iesaistījās drošības jautājumu risināšanā reģionā. Polija izjūt kopatbildību par visa reģiona drošību, jo konflikts šajā Eiropas daļā skar visus.

Darba mērķis, materiāls un metodes. Pētījuma mērķis ir izpētīt stratēģisko kultūru Polijā: identificēt dominējošos strāvumus Polijas stratēģiskajā kultūrā un tās lomu Polijas ārpolitikā.

Pētījums tiks balstīts uz neoklasiskā reālisma teoriju. Starptautiskās sistēmas un sistēmisko stimulu loma valsts ārpolitikas veidošanas procesā ir ietekmīgākā, tomēr nedrīkst novērtēt vienības līmeņa mainīgo lomu, kas līdz zināmam līmenim ietekmē notikumu gaitu. Neoklasiskā reālisma pārstāvis Stīvens Lobels (*Steven E. Lobel*) izdala četrus vienības līmeņa mainīgos, taču darbā tiks aplūkots viens no šiem mainīgiem, tā loma un ietekme. Pēc S. Lobela stratēģiskā kultūra ir vienīgais iekšpolitiskais faktors, kurš ietekmē draudu uztveri, lēmumu pieņemšanas procesu un īstenoto politiku, kamēr pārējie faktori ietekmē tikai vienu vai divus no iepriekšminētajiem procesiem. Valsts stratēģiskā kultūra var ietekmēt to, kādā veidā valsts uztver un pielāgojas sistēmiskiem stimuliem un strukturālām pārmaiņām. Tā ietekmē īstermiņa ārpolitikas lēmumu pieņemšanu un ilgtermiņa plānošanu. Stratēģiskā kultūra veidojas un var tikt pārveidota laika gaitā, to veido un ietekmē valdība, vēsturiskie notikumi vai uzvarošo lielvaru ietekme, kā arī dominējošās ideoloģijas un nacionālisma pakāpe. Stratēģiskā kultūra formulē jebkuru valsts reakciju uz notiekošajiem procesiem.

Pētījumā tiks aplūkoti R. Dmowska (*Roman Dmowski*), J. Giedroyca (*Jerzy Giedroyc*), J. Pilsudska (*Józef Piłsudski*) redzējumi par Polijas ārpolitikas un drošības politikas attīstību, par Polijas vietu starptautiskajā sistēmā. Mūsdienu Polijas ārpolitikas un drošības politikas analīze balstīsies uz dokumentiem, doktrīnām un īstenoto politiku.

Rezultāti. Pētījumā tiks identificēts jēdziens “stratēģiskā kultūra”, identificēta pašreizējās Polijas valdības stratēģiskā kultūra un dominējošie strāvājumi tajā.

Secinājumi. Dažādie strāvājumi iezīmē Polijas drošības politiku un ārpolitiku, to ietekme ir redzama mūsdienu Polijas politikā, un ir lietderīgi izdarīt secinājumus, ko Latvija no tā visa var mācīties.